

PREDGOVOR

Geografski smješten u Srednjoj Lici, na zapadnom rubu Ličkog polja, Gospić je vodeće političko, gospodarsko i kulturno središte gorskog dijela Republike Hrvatske između Une i sjevernoga Jadrana. Grad je važno prometno i tranzitno čvorište magistralnih i lokalnih cesta te postaja na željezničkoj pruzi Zagreb – Split i izlaz na autocesti koja povezuje hrvatski sjever i jug. Središte je Ličko-senjske županije i Gospićko-senjske biskupije. U središtu grada ističe se rimokatolička katedralna crkva Navještenja Blažene Djevice Marije. Muzej Like, Veleučilište „Nikola Tesla“, Pučko otvoreno učilište „Dr. Ante Starčević“ i druge ustanove značajne su u životu i kulturi grada. Gospić je mali grad: jezgra bez naselja u okolici ima manje od deset tisuća stanovnika, a domaći ljudi govore štokavskim narječjem.

Arheološki nalazi pokazuju da je gospićki kraj bio nastanjen još u staroj povijesti. Poslije doseljenja Hrvata oblikovala se ondje Lička župa(nija), a pokraj utoka Novčice u Liku razvilo se srednjovjekovno naselje Kasezi. Korijeni današnjeg naselja sežu u rani novi vijek, kada se Gospić prvi put spominje pod tim imenom kao dio osmanske nahije Novi (danas Lički Novi). Nešto više od pola stoljeća nakon oslobođenja Like od osmanske vladavine Gospić je postao stožernim mjestom Ličke pukovnije, a poslije povratka Vojne krajine pod bansku vlast nekoliko je desetljeća upravno središte Ličko-krbavske županije. Između dva svjetska rata grad se sporo razvijao na rubu modernizacijskih procesa na hrvatskom prostoru, a za njegov napredak osobito se zauzimao poduzetni načelnik Josip (Josan) Kolaković. Drugi svjetski rat na njegovu području prouzročio je brojne ljudske žrtve i velike materijalne štete, a nešto malo industrijskih pogona u socijalističkom razdoblju imalo je uglavnom ekstenzivno obilježje. Gospić je znatno stradao i u Domovinskom ratu, posebice skromni proizvodni pogoni, a broj stanovnika je prepolovljen. Različite poteškoće, dijelom naslijeđene i dijelom stvorene, dolaze i danas do izražaja, iako grad raspolaže prirodnim dobrima, graditeljskom baštinom, obrazovnim ustanovama u rasponu od osnovne škole do učiteljskog studija i tradicijskom kulturom te ima razmjerno povoljne mogućnosti i potencijale za održivi razvoj i napredak u budućnosti.

Iako županijsko i biskupijsko središte, Gospić nije dosad imao znanstveno utemeljenu monografiju koja bi na suvremen način govorila o njegovu identitetu u prošlosti i sadašnjosti. Institut društvenih znanosti Ivo Pilar iz Zagreba, koji je prije nekoliko godina otvorio svoj Područni centar u Gospiću, nastoji ovim izdanjem ispraviti taj nedostatak. Poslije zbornika *Identitet Like: korijeni i razvitak* u dvije knjige, monografija *Gospić. Grad, ljudi, identitet* druga je temeljna publikacija na-

stala radom Centra i njegovih djelatnika. Monografija donosi presjek različitih tema o Gospiću na temelju dosadašnjih istraživačkih rezultata, ali i brojnih novih znanstvenih spoznaja. Iako ne obuhvaća sve što se o Gospiću danas zna, ona može poslužiti kao solidan temelj i putokaz za daljnja traganja i buduća postignuća. Uz dužnu zahvalu autorima, koji su strpljivo čekali objavljivanje te svima koji su u međuvremenu na bilo koji način pomogli, neka ova monografija što otvorenije izađe u susret očekivanjima i potrebama znanstvene zajednice i zainteresirane čitateljske javnosti.

U Zagrebu i Gospiću, listopada 2012.

Urednik